

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א שנאמרו שבת פרשת קרח תשע"ו לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון תתקכ"ז

בסעודה שלישית

בקעמפ מתיבתא נחלת יעקב וויען - לאק שעלדריק

ראובן, בכורו של יעקב, ולו מגיע שאת ועוז. ואי משום כעסו של יעקב, שאמר לראובן יתר שאת ויתר עז פחו כמים אל תותר (בראשית מט-ג), אם כן פשיטא שלא יהיה לבני לוי, שכעס עליהם יותר ע"כ. ואם כן טענתם של עדתו היה שגם לקרח לא מגיע אלא לבני ראובן הבכור, והיה בזה בין קרח וכל עדתו מחלוקת בינם לבין עצמם, אבל על כל פנים נתאחדו כי למשה ולאהרן בודאי לא מגיע.

ובטענתו של קרח נראה, דכיון דבמצרים היו כל ישראל בשיעבוד, חוץ משבט לוי (שמור"ר ה-ז), שהם עסקו שם בתורה ועבודה כל השנים. וגם לא הפרו ברית במצרים (שם יט-ה), ועליהם נאמר (דברים לג-ט) כי שמרו אמרתך ובריתך ינצורו. ולא עוד אלא שיעקב הפריש מעשר משאר בניו, ושבט לוי עשירי קודש לה' (תרגום יונתן בראשית לב-כה), על כן כל המינייים מתחלק הכל משבט לוי ולהלאה, ולא מתייחסים אחר יעקב. ולכן לא הזכיר בקרח שהוא בין יעקב, כי קרח לקח בטענתו שהוא בין יצהר בן קהת בן לוי, ולא מבן יעקב, שחלוקת השררות לא מתחלת מבכורו של יעקב אלא מבן לוי, ודתן ואבירם לקחו לטענתם שהם בני ראובן, בכורו של יעקב.

ויקח קרח בן יצהר בן קהת בן לוי, ודתן ואבירם וגו' בני ראובן (טו-א). ברש"י ולא הזכיר 'בן יעקב' שביקש רחמים על עצמו, שלא יזכר שמו על מחלוקתם וכו' (תנחומא ד) ע"כ. ויש לומר עוד, דאיתא במשנה (אבות ה-ז) כל מחלוקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים, ושאינה לשם שמים אין סופה להתקיים, איזו היא מחלוקת שהיא לשם שמים, זו מחלוקת הלל ושמאי. ושאינה לשם שמים, זו מחלוקת קרח וכל עדתו ע"כ. וכתבו המפרשים דלכאורה כמו שברישא הזכיר שני הצדדים של המחלוקת, הלל ושמאי, כן היה לו להזכיר גם בסופו, קרח וכל עדתו עם משה. אך המשנה השמייענו כי עדתו של קרח לא היו בדיעה שוה עם קרח, וגם בין קרח ועדתו היה מחלוקת, וזהו מחלוקת שלא לשם שמים מחלוקת קרח וכל עדתו, שבינם לבין עצמם היה גם כן מחלוקת, אלא שנתאספו יחד בדבר זה לחלוק על משה. [עיי' בנועם אלימלך בלקוטי שושנה בסופו, ובמאור ושמשי ריש פרשתנו].

וביאורו נראה על פי מה שכתב בחתם סופר (עו): דטענתם של דתן ואבירם ואון בן פלת היה, שמגיע להם הכהונה והמלכות, בהיות שהם בני

אמנם עדיין צריך ביאור, דאם כן יש לחלק הכל בין בניו של לוי, והרי בני לוי הם גרשון וקהת ומררי (שמות ו-ז), ואם כן הבכור הוא גרשון, ולמה הבין שמגיע הכל לבני קהת, ולא לבני גרשון. ונראה דהנה במצרים כתיב, וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי (שמות ב-א). ואמרו חז"ל (סוטה יב.) להיכן הלך, אמר רב יהודה בר זבינא שהלך בעצת בתו. תנא עמרם גדול הדור היה [והיו הכל נשמעין לדבריו], כיון שגזר פרעה הרשע כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו (שם א-כב), אמר לשוא אנו עמלין, עמד וגירש את אשתו, עמדו כולן וגירשו את נשותיהן. אמרה לו בתו, אבא, קשה גזירתך יותר משל פרעה, שפרעה לא גזר אלא על הזכרים, ואתה גזרת על הזכרים ועל הנקיבות [שלא יולידו לא זכר ולא נקיבה], פרעה לא גזר אלא בעולם הזה [שנולדים ומתים וחוזרים וחיים הן לעולם הבא], ואתה בעולם הזה ולעולם הבא [שכיון שאינם נולדים אינן באין לעולם הבא]. פרעה הרשע ספק מתקיימת גזירתו ספק אינה מתקיימת, אתה צדיק בודאי שגזירתך מתקיימת, שנאמר (איוב כב-כח) ותגזר אומר ויקם לך, עמד והחזיר את אשתו, עמדו כולן והחזירו את נשותיהן ע"כ. ואם כן לולא עמרם הצדיק אין כלל ישראל, שהרי עמדו כולם וגרשו נשותיהם, ועל כן בדין הוא שכל סוגי נשיאות יהיו מעמרם שהוא בן קהת, כיון שממנו נבנה כל ישראל, והוא אב לכולם. וזהו על דרך שאמר הכתוב (תהלים עז-ז) גאלת בזרוע עמך בני יעקב ויוסף סלה, ואמרו (סנהדרין ט:): וכי יוסף ילד והלא יעקב ילד, אלא יעקב ילד ויוסף כלכל, לפיכך נקראו על שמם ע"כ. ואם מכל שכן עמרם שעבורו החזירו נשותיהן, שכולם מתייחסים אחריו.

ועל כן שפיר הבין קרח, מה ששני בניו של עמרם ראויין לגדולה אחד מלך ואחד כהן גדול. אך מי ראוי ליטול את השנייה, לא אני שאני בן יצהר שהוא שני לעמרם, ומשה מינה נשיא את בן אחיו הקטן

מכולם, אליצפן בן עוזיאל, הריני חולק עליו ומבטל את דבריו (תנחומא א).

*

עוד יש לומר בזה, ונקדים מה שאמר הכתוב בנסיונו של יוסף הצדיק, ויהי כהיום הזה ויבא יוסף לעשות מלאכתו וגו' (בראשית לט-יא). ובגמרא (סוטה לז:), רב ושמואל, חד אמר לעשות מלאכתו ממש, וחד אמר לעשות צרכיו נכנס וכו'. באותה שעה באתה דיוקנו של אביו ונראית לו בחלון וכו', מיד ותשב באיתן קשתו ע"כ. והוא פלא לומר כן על יוסף הצדיק שנכנס לעשות עבירה, ולולא שנתגלה לו אביו היה נכשל בהחטא. ולא עוד, הרי אמרו חז"ל (יומא לה:): יוסף הצדיק מחייב את הרשעים, רשע אומרים לו מפני מה לא עסקת בתורה, אם אומר נאה היה וטרוד ביצרו היה, אומרים לו כלום נאה היית מיוסף הצדיק וכו' ע"ש. ומה זו טענה, הרי גם יוסף לא מנע עצמו אלא מחמת ראותו את דמות דיוקנו של אביו, ואולי גם הרשעים אם היה נראה כמו כן גם להם, היו נמנעים מלחטוא. (ועיין בפרי הארץ להרה"ק מנחם מוויטעבסק זי"ע פרשת וישב שהקשה כן).

ונראה דאיתא בגמרא (עבודה זרה יז.) רבי חנינא ורבי יונתן הוו קאזלי באורחא, מטו להנהו תרי שבילי, חד פצי אפיתחא דעבודת כוכבים [פתוח לפתח עבודת כוכבים], וחד פצי אפיתחא דבי זונות, אמר ליה חד לחבריה ניזיל אפיתחא דעבודת כוכבים דנכיס יצריה [נשחט יצרא, אנשי כנסת הגדולה בקשו רחמים ונמסר בידם והרגוהו (סנהדרין סד)], כלומר ניזיל בההוא שבילא, ולא ניזיל אפיתחא דבי זונות שלא ישלוט בנו יצר הרע]. אמר ליה אידך ניזיל אפיתחא דבי זונות ונכפייה ליצרין ונקבל אגרא ע"כ. הרי לנו דצדיקים גדולים מגרים את יצרם עליהם, ושוב כובשין אותם, כדי שתהא שכרם יותר גדול. ואם כי לבני אדם

פשוטים יש להתרחק מכל נסיון, וכמו שמתפללים ואל תביאני לידי נסיון, כי חלושים אנו מאד מאד מלהתגבר על יצרנו, מכל מקום קדושי עולם לא חשו על מה שמכניסין עצמם לגוב אריות, למקום סכנה של עבירה, כי ידעו בנפשם שהם גבורים לכבוש את יצרם.

וכמו כן היה ביוסף הצדיק, לעשות צרכיו נכנס, היינו שגם אם יגרה אותו יצרו לחטא, לא איכפת ליה בזה, כי הוא יוכל לעמוד בנפשו שלא יכשל. וכל מה שגירה אותו אשת אדוניו לא השפיע עליו כלום שיכשל עמה. אך מהיכן באמת לקח יוסף כח עצום כזה, הלא הוא נמצא שם בבית זה כ"ד שעות ביום, ואי אפשר לו להמלט, והוא נכבש תחת יד אשת אדונו, ובמה התחזק עצמו שלא יכשל.

אך המשנה (אבות ג-א) אומרת, הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה, מאין באת, ולאן אתה הולך, ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון ע"כ. וכל זה היה לנגד עיניו בכל רגע, כי הוא עובר אורח בעולם הזה, היום כאן ולמחר יתכן בקבר, ולא יחליף עולם עומד בעולם עובר. ולכן הנגינה על וימאן (בראשית לט-ח) הוא שלשלת, לרמוז שתמיד היה בפיו ובדעתו שלשה דברים אלו, ובזה היה לו כח למאן מהחטא.

ואיתא בגמרא (ברכות ה.) לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע, לא נצחו וכו', יזכיר לו יום המיתה ע"כ. ופירשו הכוונה, שיעלה על זכרונו שהיום הוא יום האחרון שבחייו, ועומד כעת ביום המיתה, ושום יהודי לא ירצה לחטוא ברגעותיו האחרונות קודם מיתתו. וכאשר עומד במצב כזה לא איכפת לו כבר דבר בעולם, ולא מעלה ומוריד לפניו שום חשבונות הנוגעים עוד לעניני העולם הזה.

ותמיד כאשר נכנס יוסף לבית אדונו, צייר בדעתו, ולאן אתה הולך, ולפני מי אתה עתיד ליתן

דין וחשבון. הרי יתכן שזהו יום האחרון שלו בעולם, ומי רוצה לחטוא בשעותיו האחרונות, אדרבה זהו זמן תשובה על כל ימי חייו, שוב יום אחד לפני מיתתך (אבות ב-ז), ואמרו (שבת קנג.) ישוב היום שמא ימות למחר, ואף שלמה אמר בחכמתו (קהלת ט-ח) בכל עת יהיו בגדיך לבנים וכו' ע"ש. ואם זהו יומו האחרון בעולם, מה לו לעשות חשבונות על למחר איך יסתדר עם אשת אדוניו. ולא עוד, אלא שעומד תיכף לעזוב עולמו, ויקלקל שעותיו האחרונות בחטא כזה, לבוא לעולם הבא ריקן. וזהו שאמר הכתוב, ויהי כהיום הזה, שצייר יוסף בדעתו לפני כניסתו שאין לו בחייו עוד רק היום הזה, ובהשקפה זו, ויבא יוסף לעשות מלאכתו, וזה נתן לו כח שגם אם יתגרה עליו יצרו, הוא יוכל לעמוד כנגדו בהתבוננות זו.

עוד גם זאת, לא מש מדעתו צורת אביו, קדוש אלקי אשר קראו ה' בשם א-ל, איך יוכל לעמוד לפניו אם יחטא, כמה גדולה תהא הבושה. הוא נזכר בכל מה שאביו היה מחנך אותו, ומה קיבל בילדותו מאביו ורבו, וכל זה נתן לו כח ואומץ שלא יכשל. וזהו שרמזו שנראית לו דמות דיוקנו של אביו, שהיה עומד לפניו מהותו של אביו, וכל מה שדיבר עמו אביו כל הימים, ומזה התחזק שלא יחטא. ויוסף הצדיק מחייב את הרשעים, שלא ציירו לעצמם צורת אבותיהם ורבותיהם, שאז היו ניצולים מן החטא.

ומה גם דמות דיוקנו של יעקב, שיש בזה סגולה מיוחדת, דאיתא בגמרא (בבא בתרא נח.) דרבי בנאה הוה קא מציין מערתא וכו', כי מטא למערתא דאדם הראשון יצתה בת קול ואמרה, נסתכלת בדמות דיוקני יעקב, דאמרינן בסמוך שופריה דיעקב מעין שופריה דאדם הראשון], בדיוקני עצמה [דהיינו אדם הראשון דכתיב גביה (בראשית א-כז) בצלם אלקים ברא אותן אל תסתכל וכו'. אמר רבי בנאה נסתכלתי בשני עקביו של אדם הראשון, ודומים

לשני גלגלי חמה ע"כ. ואם כן שופריה דיעקב היה אור גדול, לפני יעקב כפני חמה, מכל שכן מעקביו של אדם הראשון.

כדי להוסיף קדושה וטהרה. ואוי לו למי שרואה את הוריו באומנות פגומה, בשעה שיש לפניו נסיון בדבר פגום, ורואה את הוריו להנצל מן החטא ע"כ (הובא בבנין דוד פ' ויצא אות ה').

וזהו הענין דמבואר בזהר הק' (ח"א רג.) על הכתוב (שמואל ב כג-ד) כאור הבוקר יזרח שמש, דא הוא יעקב, דנהירו דיליה כנהירו דההוא בוקר ע"ש. והוא דכיון דשופריה דיעקב מעין שופריה דאדם הראשון, הרי אורו של יעקב כאור השמש וכאור הבוקר. וזהו שאמר הכתוב על יוסף, ויהי כהיום הזה, שבעת כניסתו נראית לו דמות יעקב, שהוא דומה באורו 'כהיום הזה', ולכן נכנס, ולא חשש מהנסיון, כי ידע שבכח זה יוכל להתגבר ולכבוש את יצרו שלא יחטא.

ועל כל פנים ציור דמות דיוקנו של יעקב מועיל להציל מן החטא. ואלמלי היה קרח מתעצם להסתכל בדמות דיוקנו של אביו, אשר תתן אמת ליעקב, לא היה בא לידי חטא, וכמו שניצל יוסף על ידי זה בעמדו לנסיון. ולכן כאשר לקח קרח את יחושו לזכותו, בן יצהר בן קהת בן לוי, לא הוזכר אצלו יעקב, לרמוז שלא נראית לו דמות דיוקנו של אביו יעקב, ולכן בא לידי חטא לחלוק על משה. ומשה רבינו אמר לו, בקר ויודע ה' את אשר לו וגו' (במדבר טז-ה), שיסתכל ויתבונן בצורתו של יעקב שהוא 'בקר', ואז יפרוש מן החטא.

חז"ל אמרו (קידושין פב:) רבי אומר אשרי מי שרואה את הוריו באומנות מעולה, אוי לו למי שרואה את הוריו באומנות פגומה ע"כ. ושמעתי לפרש, כי הנה ראיית דמות הוריו ומוריו לפניו, מעלה את האדם, על דרך שמצינו ביוסף הצדיק, שבאותה שעה באתה דיוקנו של אביו ונראית לו בחלון וכו' ע"ש. והיינו כי ראיית דמות דיוקנו מצלת מן החטא. וגם יש עילוי בראייתו להתעלות בתורתו, וכדאיתא בספרי קודש שבשעה שמתקשה האדם בלימודו יצייר לפניו דמות אביו ורבו, ויאירו לו הדברים, על דרך שנאמר (ישעיה ל-ב) והיו עיניך רואות את מוריך. ואיתא בגמרא (עירובין יג:) אמר רבי האי דמחדדנא מחבראי דחזיתיה לרבי מאיר מאחוריה, ואלמלי חזיתיה מקמיה הואי מחדדנא טפי ע"ש. ועל כן אמרו, אשרי מי שרואה את הוריו באומנות מעולה, היינו בשעה שהוא עוסק בתורה ועבודת ה', ומסתכל בצורת הוריו

וזה מוסר השכל לכל אדם, להיות לפניו תמיד דמות דיוקנו של אבותיו ורבותיו, שמסרו נפשם על קוצו של יוד מתורתנו הקדושה, ובוה ימצא חיווק להיות גבור כובש את יצרו בעת נסיון. – ובבחורי חמד היושבים על התורה ועל העבודה, יש בזה עוד ענין לראות את הוריו באומנות מעולה, שאם הם מתנהגים בדרך הישר, אין קורת רוח יותר בעולם לאבותיהם מדבר הזה, ולעומת זה בהיפוך, אין צער יותר. והם מחוייבים בהכרת הטוב על מה שהוריהם טורחים בשבילם בגופם ומאודם. ולנצל את השבועות שהם מחוץ לעיר לחזור על לימודם של כל השנה, להיות דברי תורה מחודדים בפיך, וללכת מעלה מעלה בסולם העולה בית א-ל.

הגליון הזה נתנדב על ידי

הרה"ג ר' שמחה אהרן שטראהלי שלי"א
דומ"ץ בקהלתנו הק'
לרגל השמחה השרויה במעונו
באירוסיו בנו למזל טוב

מוה"ר ר' יעקב יוסף לעפקאוויטש הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
באירוסיו בתו למזל טוב

מוה"ר ר' חיים וויינבערגער הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
באירוסיו בנו למזל טוב